

Norsk kulturfond

Budsjettsøknad 2021

Fra Lov om Norsk kulturråd:

Norsk kulturråd har som formål å stimulere samtidens mangfoldige kunst- og kulturuttrykk og å bidra til at kunst og kultur skapes, bevares, dokumenteres og gjøres tilgjengelig for flest mulig. [...] Norsk kulturråd er et statlig forvaltningsorgan som har hele landet som virkeområde. [...] Rådet har som oppgave å forvalte Norsk kulturfond og andre statlige tilskudd som er lagt til rådet. Rådet skal også være et rådgivende organ for staten i kulturspørsmål.

Fra rådets strategi - Kulturrådet skal arbeide for:

- at kunsten og kulturens betydning og verdi for enkeltmennesket og for samfunnet synliggjøres, og at kunstens posisjon styrkes
- at kunsten og kulturvernet speiler bredden av erfaringer i samfunnet, og at kulturarv fra alle grupper blir bevart, dokumentert og formidlet
- tilskuddsordninger som tar hensyn til kunstneres økonomiske behov og arbeidssituasjon
- god infrastruktur gjennom arenaer, festivaler og helårsarrangører slik at kvalitetskunst kan formidles på mange nivå i hele landet
- at barn og unge blir sett og møtt av kunst som er relevant for dem og som utfordrer dem til selv å bli kreative og kritiske borgere
- å øke kunnskapen om kunstens og kulturens kår gjennom målrettede forskningsprosjekter
- hele tiden å ha et selvkritisk blikk på representativitet og aktualitet i rådets arbeid
- økte bevilgninger slik at kunst kan skapes og oppleves i hele landet

Nøkkeltall

Norsk kulturfond 2020	1 007 560 000
Kulturfondets andel av samlet kulturbudsjett	7,7 %
Søknadsantall 2019	7 004
Tildelingsantall 2019	2 823
Tilskuddsordninger (faste og forsøk)	30
Fag- og vurderingsutvalg	23
Fagutvalgsmedlemmer samlet	115

Innledning

Kulturrådet har et stort og bredt ansvar for at kunst og kultur skapes, bevares og formidles over hele landet. Rådet har videre ansvar for at en andel av kulturbudsjettet forvaltes etter armlengdes avstand-prinsippet. Skiftende fagutvalg med medlemmer fra hele landet med ulik fagkompetanse, kunstsyn og bakgrunn fordeler midlene etter kunst- og kulturfaglig skjønnsutøvelse og kvalitetsvurdering.

Samfunnet står i krevende og omfattende omstillinger som setter grunnleggende demokratiske og kulturelle verdier på prøve. Rådet vil framover utvide innsatsen for å sikre et mangfold av ytringer i offentligheten. Det trengs tydelige grep for å sikre åpne og trygge ytringsrom, en inkluderende debatt og et fellesskap på tvers av ulike skillelinjer i samfunnet. Kunst- og kulturfeltet har særegne muligheter til å møte endringene vi står i og overfor. Økte ressurser til Kulturfondet vil gjøre rådet i stand til å ta viktige grep og aktivt bidra til at viktige stemmer kommer til uttrykk i en åpen og bred offentlig samtale.

Rådet vil fortsette å vurdere egne strukturer og justere eksisterende ordninger og arbeidsmåter, slik at de svarer best mulig på behov i kunst- og kulturfeltet, bygger opp under rådets satsningsområder og bidrar til å nå mål i kulturpolitikken.

Budsjettsøkningen er delt inn i tre deler:

- I. Søknad om 72 mill. kroner friske midler**
- II. Anmodning om flytting av 37 enkelttiltak ut av Kulturfondet**
- III. Omtale av pågående arbeid, aktuelle spørsmål og andre budsjettinnspill**

Del I:

Styrking av frie ytringer, kritikk og kunnskap – søknad om økte rammer

Rådet søker om en økning av Kulturfondet på til sammen 72 mill. kroner i friske midler i 2021 for å styrke innsatsen på ytringsmangfold, kritikk og kunnskapsutvikling.

Budsjett 2021 – tall og økonomisk utvikling

Rådet forvalter i 2020 samlet 1 008 mill. kroner, noe som tilsvarer omkring 7,7 % av statens samlede kulturbudsjett (likestillingsramme og kringkastingsavgift unntatt). Kulturfondets andel skal ivareta kunst- og innholdsproduksjon, utvikling og publikumsformidling - innenfor og på tvers av områdene visuell kunst, musikk, scenekunst, litteratur og kulturvern utenfor de store institusjonene og over hele landet, samt kunnskapsutvikling og -produksjon om kunst- og kulturfeltet.

Omsøkt beløp for 2021 utgjør en økning på omkring 7,1 % i forhold til dagens ramme. Økningen representerer en satsning som går på tvers av fagområdene og er knyttet til omkring en tredjedel av fondets tilskuddsordninger. Ettersom søknaden for 2020 i liten grad ble imøtekommet er mange av behovene de samme som ble løftet fram i forrige søknad.

Tabell: Søknadsbeløp 2021 fordelt på fagområde

	Avsetning 2020	Omsøkt økning	Prosentvis økning
Tverrgående/allmenne kulturformål	59 172	4 000	6,8 %
Tidsskrift og kritikk	25 721	15 000	58,3 %
FoU	3 174	5 000	157,5 %
Visuell kunst	128 552	10 000	7,8 %
Musikk	394 668	5 000	1,3 %
Scenekunst	167 765	20 000	11,9 %
Litteratur	193 439	10 000	5,2 %
Kulturvern	35 069	3 000	8,6 %
Sum	1 007 560	72 000	7,1 %

Se vedlegg 1 for beløp fordelt på tilskuddsordninger innenfor fagområdene.

Innenfor Kulturfondets øvrige 18-20 tilskuddsordninger og tiltak ivaretas og utvikles målsettingene løpende, og rådet vil innenfor eksisterende rammer i 2021 fortsette å:

- arbeide for å nå målene i rådets strategi
- foreta prioriteringer mellom og innenfor eksisterende tilskuddsordninger
- gjennomføre nødvendige evalueringer og justeringer av ordninger
- arbeide videre med oppstartede utviklings- og kunnskapsprosjekter

Uavhengig av omsøkt økning, forutsetter rådet at Kulturfondet prisjusteres. Virksomhet i kulturfeltet påvirkes av alminnelig pris- og lønnsvekst, og både aktivitetsomfang, kunstnerøkonomi og profesjonalitet blir rammet uten jevnlig justering som følger kostnadsutviklingen i samfunnet ellers. Feltets evne til å forløse potensial for økt egeninntjening og til å styrke sektorens bidrag til den nasjonale verdiskaping blir også skadelidende.

Rekruttering av nye stemmer og styrking av mangfoldet forutsetter oppsøkende virksomhet, dialog og ekstra kommunikasjonsinnsats. Rådet anmoder om at ressursene på administrasjonsbudsjettet (post 01) har det tilstrekkelige omfang, slik at rådets beslutninger og sekretariatets oppfølging kan gi reelle effekter.

Utdyping av budsjettprioriteringene

Rådet mener vilkårene for de uavhengige ytringene og prosjektene må bedres. For å legge til rette for mer utprøving, fordypning, kritikk og refleksjon i offentligheten må rammene må styrkes vesentlig. Tidsskriftene, kritikken, kunnskapsutviklingen og kunst- og kulturproduksjonen utenfor de store institusjonene trenger et løft for å øke bredden i ideer og uttrykk, og for å sikre at vi ikke går glipp av ytringer som krever mot, tid og konsentrasjon for å komme til uttrykk.

I 2019 var temaet for rådets årskonferanse *Utenforskap – om demokrati, ytringskultur og deltakelse*. Konferansen viste hvordan kunst og kultur kan bidra til å motvirke utenforskap og polarisering i samfunnet gjennom å skape felles plattformer og felles opplevelser. Kunsten kan speile og uttrykke virkeligheten for ulike deler av befolkningen og gi stemme til grupper som ikke opplever å bli hørt. Til tross for dette, kom det fram i den store nordiske konferansen *Nordic Dialogues – Towards an Inclusive Cultural Sector*, i regi av Kulturrådets fagadministrasjon på vegne av Nordisk ministerråd, at det fortsatt er diskriminering og manglende inkludering av kunstnere med flerkulturell bakgrunn og et flerkulturelt publikum i kulturfeltet.

Rådet tar på alvor at mange føler seg fremmed i møte med kunstfeltet. Det finnes mekanismer som bidrar til å sementere ekskluderende strukturer og skape ulike former for utenforskap. Rådet har en tydelig strategisk ambisjon om å finne og fremme nye stemmer, nye kulturuttrykk og nye estetiske praksiser, i tillegg til tilrettelegging for det som allerede skapes og formidles. Økonomisk, sosial og kulturell bakgrunn skal i så liten grad som mulig være en terskel for deltakelse i kulturlivet. Kulturrådet vil utfordre til en vedvarende diskusjon om ulike kvalitets- og profesjonalitetsforståelser og arbeide aktivt for å nå nye søkergrupper. Utadrettet og oppsøkende virksomhet, ekstra innsats innenfor gjeldende tilskuddsordninger og eventuelt egne utlysninger og forsøksordninger er aktuelle virkemidler.

I media ser vi eksempler på kunstnere som henges ut for sine kunstneriske ytringer og debattstemmer som stilner fordi belastningen blir for stor. Sosiale mediers ekkokamre diskuteres, og den politiske samtalen preges til dels av forenklete sannheter og polarisering. I en offentlighet som kan oppleves som fragmentert og individualisert sikrer tidsskrifter og andre plattformer for kritikk og refleksjon nyansering og opplyst diskusjon om kunsten og kulturens betydning og om ulike virkelighetsforståelser, kultursyn og maktperspektiver i kulturlivet og samfunnet.

Kunsten kan bidra til alternative måter å tenke på, skape friksjon mellom ulike perspektiver så vel som fellesskap på tvers av skillelinjer. Rammene til avgrensede prosjekter og produksjoner, til stemmer vi ikke har hørt fra før, til uavhengige aktører, kunstnerinitiativer og risikoprosjekter, må styrkes. Kunstneriske prosjekter må kunne realiseres med den kvalitet de har potensial til. Uttrykk som profesjonaliseres på annen måte enn gjennom de etablerte kunstutdanningene og medlemskapene må også få gode vilkår for utvikling. Kulturarv fra alle deler av befolkningen må bevares og aktualiseres. Minoriteter og marginaliserte gruppers historie må synliggjøres og inkluderes i en felles nasjonal fortelling. For å styrke mangfoldet i kulturlivet på sikt må det arbeides for at et virke som kunstner eller kulturarbeider kan være en god og bærekraftig levevei for unge mennesker med forskjellig bakgrunn.

Det er behov for stadig oppdatert kunnskap om kunst- og kulturfeltet og dets rolle i samfunnet for å kunne forstå sammenhenger, se nye tendenser og avdekke kulturpolitiske utfordringer og maktperspektiver. Kulturrådet har en unik rolle ved å operere tett på både praksisfeltet og akademia, og har således et godt ståsted for å initiere kunnskaps- og forskningsprosjekter om slike spørsmål.

Rådet bygger budsjettprioriteringene på langsiktige strategiske målsettinger og på forsknings- og erfaringsbasert kunnskap om feltet og tilskuddsordningene. Flere ordninger er blitt evaluert de siste årene, blant dem tidsskriftstøtten (forskningsrapporten *Kulturtidsskriftene* fra 2018), basisfinansiering for scenekunst (*Basis og overbygning – en evaluering av tilskuddsordningen for basisfinansiering av frie scenekunstgrupper* fra 2017) og driftsstøtteordningen (*Intern evaluering av tilskuddsordning for driftsstøtte*, 2019). Videre er fagutvalgenes erfaringer og jevnlig rapportering til rådet et viktig kunnskapsgrunnlag. Utvalgenes nærhet til feltet gjør dem i stand til å se behov som tegner seg, skjevheter når det gjelder geografi eller manglende bredde, gode initiativ som bør styrkes, prosjekter som ikke fanges opp av eksisterende ordninger, og ordninger som har for lav innvilgelsesprosent.

Nedenfor følger en nærmere utdyping av de enkelte prioriterte formålene og tilskuddsordningene som vil bidra til å nå ambisjonene i satsningen for 2021.

a) Økte rammer til produksjon av innhold – kunstneriske og kulturelle ytringer (52 mill. kroner)

Nye stemmer og uttrykk, alternative ideer, metoder og formidlingsformer når rådet først gjennom de åpne enkeltprosjektordningene. Ordningene må dimensjoneres for både å gi etablerte aktører rom til fortsatt utforskning og utvikling, og samtidig stimulere nye stemmer til å tre fram og tørre å satse. Kulturrådets fagutvalg registrerer for tiden at ordninger rettet mot produksjon og enkeltprosjekter er under økende press. En lavere andel av søknadene innvilges, gode prosjekter må avslås og tilskuddene blir for små for prosjektenes omfang og ambisjoner. For å sikre et tilstrekkelig handlings- og ytringsrom for et stort mangfold av kunstnere og kulturaktører er det derfor et sterkt behov for å styrke prosjekt- og produksjonsordningene på flere fagområder. Bredde i uttrykk og ytringer er en forutsetning for at kunst- og kulturfeltet skal kunne gi alle landets innbyggere en mulighet til gjenkjennelse, ny kunnskap og nye perspektiver.

Visuell kunst: styrke grunnlaget for mangfoldig kunstnerisk produksjon og visning

Det visuelle kunstfeltet i Norge holder et kvalitativt svært høyt nivå, med stor variasjon i uttrykk, arbeidsmåter og aktiviteter. Feltet har lenge vært preget av en prekær økonomi, og kunstnernes økonomiske situasjon er stram. Samtidig ser man nå en tiltakende profesjonalisering og økt bevissthet omkring denne situasjonen. Prosjektstøtteordningen på visuell kunst, som gir tilskudd til produksjon, visning og formidling av samtidskunst er dermed under sterkt press, med en lav innvilgelsesprosent i forhold til omsøkt beløp. Rådet mener det må bli vesentlig mer forutsigbart å arbeide med prosjektbasert visuell kunst. For å ivareta og understøtte både kvaliteten og spennvidden, og også sørge for et tilfang av nye stemmer og uttrykk, ønsker rådet derfor å gi prioritet til en økning på denne ordningen.

Rådet vil også nevne at en del etablerte kunstnere arbeider på et kostnads- og omfangsnivå som går ut over ordningens nåværende økonomiske rammer. Slike kunstnere har ofte et profesjonelt produksjonsapparat rundt seg, tilsvarende større scenekunst- eller filmproduksjoner. Det er derfor behov

for å styrke prosjektstøtteordningen også for å i større grad kunne støtte enkeltprosjekter av mer omfattende og kostnadskrevede art, uten at det går på bekostning av de mange mindre prosjektene.

Scenekunst: imøtekomme stor produksjonsaktivitet og videreutvikle kunstnerskap

Rådet skal bidra til at et mangfold av kunstnere med ulik kunstnerisk og kulturell erfaringsbakgrunn gis mulighet til å ytre seg og virke i scenekunsten. Produksjonsaktiviteten i scenekunstheltet er høy og det er stor konkurranse om de knappe midlene til prosjekt- og kunstnerskapstøtte. Etter omlegging av tilskuddsordningene på scenekunst skal ordningen *Fri scenekunst – kunstnerskap* (tidl. Basisfinansieringen) gi stabilitet og forutsigbarhet for utvalgte aktører i scenekunstheltet, mens ordningen *Fri scenekunst – prosjekt* fanger opp flere kunstnere og enkeltprosjekter med mer kortvarig støtte. I dag er det kun et fåtall scenekunstkonstellasjoner som mottar tilskudd fra kunstnerskapsordningen.

Scenekunstheltet utvikles hele tiden med nye talentfulle aktører. Samtidig holder flere erfarne aktører et høyt nivå over tid. Hvis Kulturrådet skal kunne imøtekomme forventningene om å finansiere rekrutteringen av nye aktører i scenekunstheltet og samtidig ivareta utviklingen av erfarne kunstnerskap, er det behov for en substansiell økning av avsetningene til tilskuddsordningene *fri scenekunst – prosjekt* og *fri scenekunst – kunstnerskap*.

Musikk: utvikling av en bredere komposisjons- og produksjonsstøtteordning

En stor andel av den nye og mest interessante musikkproduksjonen finner i dag sted utenfor institusjonene, drevet frem av utøvere og komponister på svært høyt nivå innenfor et stort sjangermangfold. Rådet er særlig oppmerksom på det som ofte blir sett på som marginalt og som kan være viktige motstemmer i en bred yringskultur. Kulturrådet må kunne imøtekomme behovet for profesjonalisering og produksjonskvalitet i hele musikkfeltet, og også finansiere større kunstneriske samarbeid med kunstnere i andre fag og uttrykksformer (scenisk, visuelt, digitale plattformer, m.m.). For å få dette til må Kulturrådet stimulere og bidra til å finansiere profesjonelle produsenter og prosjektutviklere i det frie feltet og styrke produksjonsapparatene for konsertformidlingen.

Derfor har Kulturrådet siden 2015 utviklet bestillingsverksordningen til en bredere produksjonsstøtteordning for musikk. Men det er press på avsetningen. Tilskuddene er helt avgjørende for at et mangfold av nye og eksisterende verk skal kunne produseres på et høyt og profesjonelt nivå, slik at utøvere og arrangører skal kunne presentere attraktive produksjoner, øke formidlingen og skape bredere publikumsdeltakelse. Behovet for produksjonsmidler har også økt etter at Rikskonsertene og Kulturtanken ikke lenger skaper konsertproduksjoner for kulturhus og Den kulturelle skolesekken. Musikkproduksjon og dens spredning blir sett i sammenheng. Plan for videre bruk av ferdige produksjoner er en forutsetning for å få tilskudd, og tilskuddsmottakerne oppfordres til å søke tilskudd til konsert- og turnéformidling fra musiker- og ensemblestøtten slik at det som blir skapt når ut til et bredt publikum.

Litteratur: styrke vilkårene som sikrer kvalitet, bredde og tilgjengelighet for litteraturen

Kulturrådet avventer den pågående gjennomgangen av alle litteraturordningene (se omtale under pkt. III) før eventuelle større grep tas og nye behov fremmes. Men på grunn av et jevnt økende press på innkjøpsordningene gjennom flere år ser rådet det nødvendig å anmode om en styrking allerede i 2021.

Honorarene i innkjøpsordningene har i liten grad vært justert de siste to årene, grunnet presset på den automatiske ordningen. I 2020 innføres det trolig også en avkortning av utbetalingene i denne ordningen. En slik løsning innebærer at utgiverne får mindre betalt for sitt bidrag til utgivelsene enn tidligere. Dette

er en uheldig situasjon Kulturrådet anser må være midlertidig. At forfattere innen både skjønnlitteratur og sakprosa honoreres på et rimelig nivå er en forutsetning for å sikre mangfoldet i litteraturen.

De fleste titler kjøpes inn til bibliotekene både som trykte bøker og e-bøker, og lånerne kan selv velge i hvilket format de vil lese. Varigheten på e-boklisensene er i dag satt til fem år, men dette bør forlenges betydelig. For at litteratur skal nå ut til nye lesergrupper og være tilgjengelige på ulike plattformer ser Kulturrådet det som viktig å arbeide for å forlenge tilgang for e-bøker som kjøpes inn til folkebibliotekene. Dette krever imidlertid økte rammer. En økning vil gi mulighet til å forlenge et mindre antall lisenser og skaffe seg viktige erfaringer for å vurdere omfanget underveis. Kulturrådet ser det som svært viktig at folkebibliotekene, uansett kommuneøkonomi, skal kunne låne ut e-bøker – også utgivelser som er eldre enn fem år.

Kulturvern: sikre større bredde og stimulere til samarbeid mellom frivillige og institusjonene

Det finner sted en omfattende innsats i det frivillige kulturvernet utenfor etablerte institusjoner som museum, arkiv og bibliotek, der både profesjonelle og frivillige arbeider med innsamling, dokumentasjon, bevaring og formidling av kulturarv. For mange frivillige lag og organisasjoner er Kulturrådets avsetning til kulturvern eneste finansieringskilde med nasjonalt nedslagsfelt, og midlene utløser støtte også fra regionale og lokale finansieringskilder. Antall søknader til kulturvern avsetningen øker, og andelen prosjekter som holder høy kvalitet og blir vurdert støtteverdige øker også. Dette har medført et ekstraordinært press på en relativt liten avsetning under Kulturfondet. Avsetningen i 2019 var på 13 mill. kroner, mens samlet søknadssum var over fire ganger høyere.

En viktig oppgave for å oppnå faglige løft i kulturvernet som helhet, er å styrke samhandlingen mellom det frie feltet og institusjonene. Videre er rådet opptatt av at kulturvernet er representativt for bredden av kulturuttrykk i samfunnet, og at det har en lav terskel for deltakelse. Samfunnet er i stadig endring, og med det våre opplevelser av hva kulturarv er. Nye stemmer kan bidra til å gjøre feltet mer relevant i en flerkulturell kontekst der både samisk kultur, nasjonale minoriteter og nyere innvandrere er representert.

En økning av rammen til prosjekter i kulturvernet vil sikre en enda større bredde der nye aktører og nye stemmer får anledning til å utforske, dokumentere og formidle sine opplevelser av tilhørighet, historie og kulturell egenart. En økning vil også gi rom for å støtte flere samarbeidsprosjekter mellom de frivillige og institusjonene i ulike regioner og lokalsamfunn, og dermed utløse mer aktivitet over hele landet. Endelig vil en styrking bidra til flere prosjekter som bidrar til digitalisering for bevaring og tilgjengeliggjøring av kulturarv som ikke er en del av de store institusjonenes ansvarsområde.

Tverrgående: sikre arenaer, arrangører og kompetansemiljøer som bidrar til økt mangfold

De tverrgående støtteordningene med et allmennkulturelt siktemål har et særlig potensial til å styrke kunstens rolle i samfunnet, fremme nye stemmer og miljøer, og bidra til en bredere rekruttering til kunst- og kulturfeltet (både på skaper/utøversiden og i arrangør- og formidlingsleddet). Arrangører og arenaer som arbeider særlig med formidling og visning av flerkunstnerisk og tverrkunstnerisk innhold tilbyr ofte et mangfoldig innhold som treffer en bred målgruppe, og har gjerne både et lokalt nedslagsfelt og et nasjonalt og internasjonalt nettverk innenfor sitt område.

Rådet har i 2019 sett en økning i antall nyskapende prosjekter fra aktører med god gjennomføringsevne, og en økning i antall søknader fra nye stemmer og aktører. Flere nye aktører på det samiske og det flerkulturelle kunst- og kulturfeltet, og aktører som spesialiserer seg på produksjon og formidling for en ung målgruppe, har vist seg blant søkerne de siste årene. For å kunne understøtte denne utviklingen, og i

enda sterkere grad stimulere til at kunstens endringskraft tas i bruk, ser rådet behov for en styrking av budsjettrammen til tverrgående virksomheter, arenaer og arrangører.

b) Et løft for rammene til tidsskrift og kritikk (15 mill. kroner)

Det er dokumentert at tidsskrift og kritikk har vært lavt prioritert i kulturpolitikken, og det trengs et vesentlig løft for de kunnskapsbaserte refleksjonsarenaene. Tidsskriftene, kritikken (og sakprosaen) er garantister for de uavhengige og kunnskapsbaserte argumentene og begrunnelsene - for saklig kulturdebatt i en bredt anlagt offentlig samtale.

Kulturrådets nye tilskuddsordning for tidsskrift og kritikk har som mål over tid å bidra til å profesjonalisere feltet og distribusjonskanalene slik at langt flere lesere, lyttere og publikummere kan ta del i kunnskapsmateriale, debatter, anmeldelser og samtaler. Kulturrådet fant rom innenfor eksisterende rammer i 2019 til å øke ordningen med 5 mill. kroner, men det gjenstår et betydelig løft for å profesjonalisere og anerkjenne dette feltets betydning i kulturøkologien.

Kulturrådet har fulgt utviklingen av mediepolitikken og har svart på flere høringer de siste årene. Et mål med den nye loven om mediefinansiering er å skape forutsigbare økonomiske vilkår for de redaktørstyrte journalistiske nyhets- og aktualitetsmediene, stilt overfor de mediefaglige og økonomiske utfordringene som følger av digitalisering og utviklingen av sosiale medier. Kultur- og samfunns-tidsskriftene er ikke inkludert i denne lovreguleringen eller begrepet om mediemangfold, men er eksponert for de samme uheldige effektene, og også mulighetene som følger av digitaliseringen. Også aktørene i dette feltet står trenger stabile rammer for å klare omstillingen. Når kunsten og kulturen spiller en stadig viktigere rolle i samfunnsutviklingen, utgjør kulturtidsskriftene et vesentlig supplement til nyhets- og aktualitetsmediene.

- I begrunnelsen for det kulturpolitiske målet om danning og kritisk refleksjon framholder kulturmeldingen at en åpen og opplyst offentlig samtale forutsetter at menneskene har «kunnskap om og forståelse for det samfunnet de er del av. Dagens informasjonssamfunn stiller store krav til at mennesker utvikler kritisk sans og utvider forståelsehorisonten, for å kunne vurdere kilder, undersøke hva som er sant og usant og gjøre selvstendige valg.» Kulturtidsskriftenes posisjon mellom kunst, kultur, academia og samfunn, gitt mediebilde for øvrig, er et svært egnet virkemiddel for måloppnåelse på dette feltet.

En samlet og fornyet satsning på kulturtidsskrift og kritikk i Kulturfondet vil, sammen med tilsvarende satsinger i private fond, styrke kunstfeltene, ytringsfriheten og ytringsmangfoldet.

c) Større kunnskapsprosjekter – kultur og samfunnsendringer (5 mill. kroner)

I tillegg til å fordele Kulturfondets midler til prosjekter og virksomheter, er rådet statens rådgivende organ i kultursaker. For å kunne fylle denne rollen kreves oppdatert kunnskap om kunst- og kulturfeltet, og om betydningen kunst og kultur har i samfunnet. Rådet innhenter kunnskap gjennom søknadsbehandling i fagutvalg og fagadministrasjon. I tillegg sørger Kulturrådet for kunnskapsutvikling på overordnet nivå, uavhengig av forvaltningen av Kulturfondsmidlene. Kulturmeldingen *Kulturens kraft* understreker nettopp behovet for kunnskap og forskning i utviklingen av kunst- og kultursektoren, og signaliserer et større ansvar for Kulturrådet på dette området.

Endringsprosessene i kunst- og kulturfeltene er betydelige, og en bred og ambisiøs satsning på kunnskapsproduksjon er derfor nødvendig. Rådet ønsker å ta et større ansvar for at det finnes et solid

kunnskapsgrunnlag for kulturpolitikk, forvaltning og utvikling av kunst- og kulturfeltene. For å gjøre dette må FoU-avsetningen løftes betydelig.

Rådet ønsker særlig å følge opp problemstillinger som har blitt reist på Kulturrådets årskonferanser de senere årene. Dette innebærer blant annet å videreutvikle det fellesnordiske forskningsprogrammet «Kunst og sosiale fellesskap», som undersøker kunsten og kulturens potensial til å skape – og utfordre – fellesskap. En styrking av forskningsprogrammet gir blant annet mulighet for ny kunnskap om spørsmål knyttet til mangfold og utenforskap, men også knyttet til kunst, kultur, urbefolkning og nasjonale minoriteter. Kulturrådet ser også behov for en videre undersøkelse av digitaliseringens betydning for kunst og kultur, og ikke minst er det behov for å styrke kunnskapen om klima- og miljøutfordringenes betydning for kunst- og kulturlivet, og hvordan kunst og kultur reflekterer over og gir innsikt i disse utfordringene.

Sammenlignet med andre aktører og sett i lys av forskningsmiljøenes forventninger, er FoU-avsetningen i Norsk kulturfond svært liten. Økte økonomiske rammer vil sikre kontinuitet og forutsigbarhet i arbeidet, og vil tillate mer omfattende og dyptlokkende prosjekter enn hva som i dag er mulig. Større utlysninger er viktig for å tiltrekke seg de mest relevante og interessante forskningsmiljøene, og for å bygge opp nye kunnskapsmiljøer.

Kulturrådets kunnskapsproduksjon har et bredt nedslagsfelt. Forskning, evalueringer, analyser og tallmateriale refereres til og brukes av kulturaktører, i utdanninger og academia, i offentlig debatt og som grunnlag for politikkutforming i forvaltningen.

Del II:

Anmodning om flytting av enkelttiltak ut av Kulturfondet

Med henvisning til rådets anbefalingsnotat av 16. august 2019 i forbindelse med regionreformen og den interne evalueringen av driftsstøtteordningen anmoder rådet om at 37 enkelttiltak flyttes ut av Kulturfondet fra og med 2021 – se vedlagte liste. Utdypende bakgrunn og begrunnelser finnes i hhv. anbefalingsnotatet og evalueringen (jf. vedlegg). Alle tiltak anmodes flyttet med midler til den forvaltningsinstans som skal overta ansvaret. Alle utflyttede tiltak kan i framtiden fortsatt søke Kulturrådets prosjekt- og arrangørordninger.

a) Flytting til fylkeskommunal forvaltning i forbindelse med regionreformen

Kulturdepartementet er kjent med Kulturrådets anbefalinger fra 2019, der rådet foreslår et faglig grunnlag for fylkeskommunenes ansvar for det frie kunst- og kulturfeltet i framtiden, samt overføring av noen tiltak fra Kulturfondet til de nye fylkeskommunene. I etterkant av oversendelsen av anbefalingsnotatet ser rådet at noen flere tiltak bør inkluderes. Dette gjelder:

Kirkemusikk- og folkemusikksentre

Kirkemusikk Nord, Folkemusikksenter Nord og Midtnorsk senter for folkemusikk og folkedans var ikke med i rådets opprinnelige anbefaling, på bakgrunn både av at dette var en type sentre som ikke finnes i alle/de fleste regioner og dilemmaer knyttet til etableringer av eventuelle nye slike sentre. Etter en ny vurdering mener rådet at dersom de øvrige foreslåtte regionale kompetansesentre og jazzsentre blir regionalisert, er det naturlig også å ta med disse tre – ettersom de tre aktørene har tydelige regionale siktemål. Rådet vil samtidig igjen peke på det som ble uttrykt da rådet foreslo overføring av regionale kompetansesentre for musikk, at sentrene hver for seg er små og har behov for styrking, og at de ville tjene på konsolidering gjennom å bli slått sammen til større sjangerovergripende sentre.

Kvenske kulturdager/Halti kvenkultursenter

Kvenske kulturdager i Troms arrangeres av Halti kvenkultursenter, som drives av de seks kommunene i Nord-Troms, samt Troms fylkeskommune. Senteret mottar driftstilskudd over post 73 under Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD). Det har vært vurdert at arrangementet er utenfor senterets kjernevirksomhet, og Kvenske kulturdager har mottatt støtte årlig fra Kulturfondet siden 2010. Tilskuddet for 2020 er på kr 275 000. I stortingsmeldingen *Oppgaver til nye regioner* (2018-2019), foreslås det at forvaltningen av tilskudd til kvensk språk og kultur som pt. ligger i KMD, overføres til den nye, sammenslåtte Troms og Finnmark fylkeskommune. Rådet anbefaler at også tilskuddet fra Kulturfondet overføres, dersom Troms og Finnmark fylkeskommune får ansvar for dette feltet.

Rådet ser positivt på at departementet anerkjenner at de regionale kompetansesentrene for dans foreløpig utgjør en sårbar struktur, og forstår det slik at disse ikke lenger er aktuelle for flytting. Disse sentrene er derfor ikke med i vedlagte liste.

Kulturrådets anmodninger i budsjettsøknaden gjøres før de politiske beslutningene om overføringer av ansvar, oppgaver og enkelttiltak er kjent. Det er først de kommende årene det blir mulig å se hvordan kulturlandskapet og forholdet mellom forvaltningsnivåene faktisk vil tegne seg. Rådet varsler derfor at det vil kunne bli behov for ytterligere flytteforslag, justeringer og revurderinger i årene som kommer.

b) Utflytting av medlemsorganisasjoner fra driftsstøtteordningen

Rådet anbefaler at det settes i gang en utredning av medlemsorganisasjoner i kulturfeltet (se pkt. III). Med henvisning til den pågående prosessen og vurderinger av ansvarsfordelingen mellom ulike forvaltningsnivåer og -instanser, og uavhengig av en slik utredning, foreslår rådet allerede nå å flytte en del interesse-, nettverks- og paraplyorganisasjoner ut av Kulturfondet.

Evalueringen av driftsstøtteordningen peker på flere problemstillinger med forvaltning av medlems-, interesse-, paraplyorganisasjoner innenfor en faglig basert armlengdes avstand-forvaltning. En utflytting vil bedre ivareta prinsippene om at medlemsdemokratiet skal bestemme utviklingen av organisasjonene, og bedre fremme organisasjonenes kulturpolitiske betydning for deltakelse og demokratiutvikling i samfunnet. Videre vil det underbygge organisasjonenes hovedmålsettinger med å arbeide politisk for medlemmenes eller sitt felts interesser. Det er heller ikke hensiktsmessig at grunnstøtte som skal sikre at organisasjonene kan utføre oppgaver for staten (for eksempel viderefordeling av tilskudd eller momskompensasjon til medlemmene) tildeles på bakgrunn av kunst- og kulturfaglig vurdering. Tildeling av grunnstøtte og oppfølging av oppgaver bør ligge til samme instans. En flytting vil også løse gjentatte utfordringer med at hovedorganisasjoner konkurrerer med egne medlemmer om Kulturfondets midler, noe som også er påpekt av flere av organisasjonene selv.

Organisasjonene har stor betydning i kulturfeltet ved å ivareta og utvikle kunnskap og kompetanse innen ulike spesialområder, ved å operere i mellomrommet mellom det frivillige og det profesjonelle, ved å bidra til publikumsutvikling og ved å initiere ulike prosjekter. Rådet mener organisasjonene bør sikres fortsatt god forvaltning på statlig nivå og ber Kulturdepartementet vurdere om dette kan gjøres av Kulturrådets fagadministrasjon. Dette ville løse de problemstillinger som er nevnt over og ville samtidig sikre at kunnskapen og nærheten til organisasjoner av betydning for feltene som forvaltes i Kulturfondet, beholdes i Kulturrådet.

Enkelte virksomheter med medlemsbasert organisasjonsform ønskes fortsatt beholdt i Kulturfondet. Dette gjelder der tilskuddene går til virksomhetenes aktiviteter som produsenter, arrangører eller formidlere av kunst og kultur, der kunst- og kulturfaglig skjønnsvurdering er hensiktsmessig, og der organisasjonsformen oppfattes mer som en praktisk enn en politisk innretning. Rådet ønsker også foreløpig å beholde virksomheter og organisasjoner som arbeider med kunst og kultur for barn og ungdom, i påvente av barne- og ungdomskulturmeldingen og drøftingen av ansvarsfordeling på det området.

Rådet gjør ellers oppmerksom på at Kulturrådet selv er medlem av to av organisasjonene; Norsk ICOM og Norsk arkivråd. Det må vurderes om dette har betydning for valg av forvaltningsløsning og -instans.

Del III:

Pågående arbeid, aktuelle spørsmål og øvrige budsjettinnspill

Rådet vil i det følgende gjøre rede for pågående strategisk arbeid og ulike prosesser knyttet til forvaltningen av Kulturfondet. Videre vil vi peke på enkelte områder der det tegner seg behov for særlig innsats. Flere behov ligger utenfor rådets ansvarsområde, men nevnes ettersom de er av betydning for departementets budsjett- og planarbeid.

a) Langsiktige satsninger

De siste årene har flere sentrale spørsmål i rådets arbeid kommet til syne i tematikken på årskonferansene. Samisk kunst og kultur (*Samisk vrede*, 2016), kunst- og kulturkritikkens vilkår (*Den store samtalen – kunst- og kulturkritikkens vilkår og betydning*, 2017), klima- og miljøspørsmål (*Siste akt – kunst og kultur i miljøkrisens tid*, 2018) og utenforskap (*Utenforskap – om demokrati, ytringskultur og deltakelse*, 2019) er blitt satt på dagsorden i offentligheten og blant landets kulturaktører. Temaene er ment å ha langsiktige konsekvenser for rådets eget arbeid og kulturpolitiske synspunkter rådet fremmer.

Videre styrking av samiske kunst og kultur

Rådet ser positivt på oppmerksomheten om og styrkingen av samisk kultur i nasjonal sammenheng de siste årene, og er opptatt av at arbeidet må gis langsiktighet og kontinuitet. Rådet og fagutvalgene har økt egen kunnskap om samisk historie, kunst og tradisjoner gjennom tettere dialog med samiske kulturaktører og Sametinget. Videre er den samiske kompetansen i mange av fagutvalgene blitt styrket.

Bærekraftige og faglig sterke samiske kulturaktører er en nødvendig forutsetning for å sikre bred formidling av samisk språk, kunst og kultur både for den samiske befolkningen og på nasjonalt plan, og for å bidra til likeverdighet i samarbeidsrelasjoner mellom samiske og norske kulturaktører. Statsbudsjettet for 2020 gjøre rede for byggeprosjektene for Saemien Sijte i Snåsa og det samiske nasjonalteatret Beaviváš. Videre nevnes behovet for et nytt samisk kunstmuseum. Rådet vil uttrykke sin støtte til utviklingen av disse prosjektene, og understreker at det er viktig å sikre prosjektene fortsatt god framdrift og konkretisering.

Flere tiltak for å sikre kritikk, debatt og refleksjon

Rådet vil følge opp egen satsning på tidsskrift og kritikk med fortsatt kunnskapsheving, dialog med feltet og tilpasning av tilskuddsordningen framover. Rådet ser også behov for andre grep for å bidra til å sikre ytringsmangfold i offentligheten.

De siste årene har det framkommet flere alvorlige eksempler på at enkeltpersoner er utsatt for trusler og trakassering for sine kunstneriske ytringer eller debattinnlegg. Rådet har merket seg at viktige stemmer trekker seg fra den offentlige samtalen fordi belastningen blir for stor, og at enkeltkunstnere sensurerer seg selv for å orke å fortsette sitt virke. Rådet ser med stor bekymring på det som synes å være en tendens til et hardere debattklima i offentligheten og i sosiale medier, og anmoder om at Kulturdepartementet vurderer tiltak som kan motvirke slike tendenser og konkret kan ivareta enkeltpersoner som utsettes for trusler og trakassering.

I lys av kulturmeldingens fokus på ytringsfrihet og kritisk offentlighet, ønsker rådet ellers å peke på at det finnes festivaler og arrangører som er viktige i offentligheten, men som i dag ikke ser ut til å ha noen offentlige tilskuddsordninger å søke til. Flere av disse vil ved søknad til Kulturfondet falle utenfor rådets

ansvarsområde, fordi det ikke nødvendigvis ligger kunstneriske uttrykk til grunn for aktiviteten. Slike virksomheter er viktige arenaer for åpen og opplyst debatt, og det offentlige burde ha måter å støtte denne type tiltak. Spørsmålet er om for eksempel Medietilsynet kunne gis et slikt forvaltningsansvar.

Økt bærekraft i kulturfeltet og kulturpolitikken

I sin strategi peker rådet på at de store klimautfordringene krever ny tenkning rundt produksjon og utvikling. Motivasjonen i kulturfeltet for å være med på en dugnad for å øke samfunnets bærekraft synes stor, og rådet ser mange måter kunst og kultur kan bidra med nytenkning og gode løsninger for samfunnet som helhet. Kulturrådets tilskuddsordninger skal heretter legge til rette for at produksjon, distribusjon og formidling av kunst og kultur er bærekraftig i et klimaperspektiv. Rådet vil følge opp tiltak og insentiver som er prøvd ut i 2019. Alle tilskuddsordninger skal fra 2020 oppfordre søkerne til å utvikle og rapportere på egne bærekraftstrategier, og klimaavtrykk og miljøprofil tas med i den samlede vurderingen av søknader. Kulturrådet vil også følge ulike initiativ i kulturfeltet og bidra til å spre refleksjoner og gode løsninger i offentligheten. Rådet vil samtidig understreke at et fokus på bærekraft i kulturforvaltningen ikke skal redusere eller endre kunstnerens mulighet til å ytre seg fritt og kritisk.

Rådet ønsker å løfte til departementet en anmodning om å styrke arbeidet med bærekraft som en del av den nasjonale kulturpolitikken. Den alvorlige globale krisen må løses på kort tid og må adresseres av alle deler av samfunnet og med en rekke virkemidler. Regjeringen har signert FNs bærekraftsmål, og rådet håper bærekraftmålene framover vil prege Kulturdepartementets politikktutforming og forvaltning.

Kunst og kultur for barn og unge

Betydningen av god kunst og kultur for barn og ungdom har ligget som et sentralt strategisk mål og en kontinuerlig diskurs gjennom rådets historie. De siste årene har rådet arbeidet systematisk for å sikre at alle fagområder og fagutvalg har høy oppmerksomhet på barn og unge som medskapere og publikum. Egne utlysninger og pilotprosjekter innenfor faste ordninger på visuell kunst, litteratur, kulturvern og musikk er gjennomført, nye måter kunstnere og unge mennesker kan jobbe sammen er prøvd ut, nye kunstmiljøer har produsert for barn, og barn og ungdom har vært med å vurdere søknader og prosjekter. Rådet har også, med øremerkede midler bevilget i 2019, styrket to hundre skolebiblioteker med omkring 120 titler årlig av skjønnlitteratur, sakprosa og tegneserier. Skolebibliotekene er arenaer som når alle barn der de er. Søknadsrunden har avdekket et stort behov, og det blir interessant å følge utviklingen og erfaringene gjennom de tre årene forsøksordningen skal vare. Det er ikke usannsynlig at ordningen på sikt med fordel kan videreføres og utvides.

Rådet har de siste årene også vært engasjert i fagfornyelsen i skolen og de nye lærerutdanningene, og har i en rekke høringsvar pekt på betydningen av kunst og kultur i skolen – som fag, kunnskapsområder, erfaringskilder og metodikk.

Rådet ser frem til barne- og ungdomskulturmeldingen med forventning, og ser positivt på at meldingsarbeidet gjøres i et samarbeid mellom Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet, slik at man kan se på sammenhengene mellom kultur *for, med og av* barn og unge, mellom det pedagogiske og det kunstfaglige perspektivet, og mellom de mange aktørene som utfører viktig arbeid på dette området, både lokalt, regionalt og nasjonalt. Kulturtilbudet for barn og ungdom utformes og realiseres i det store og hele lokalt, og det er derfor helt essensielt at også det lokale tilbudet og arbeidet styrkes. Kunst og kultur spiller en stadig større rolle i barn og unges liv, og ikke minst ser vi at barn og unges egen deltakelse og kulturproduksjon øker. Det er ikke lenger et like åpenbart skille mellom utøvere og publikum. Da blir det

også nødvendig å utfordre de etablerte forståelsene av kunstproduksjon og formidling for barn og unge: hva det er, hva det kan være og hvordan det kan skje i vår tid.

I innspillet til meldingen har rådet pekt på behov for styrking av produksjonsmidler i tilknytning til Den kulturelle skolesekken. Rådet har også nevnt behovet for opprydding i ansvarsforholdene når det gjelder tiltak som bidrar til rekruttering og talentutvikling. Rådet avventer meldingen med å fremme eventuelle søknader om økte midler eller anmodning om flytting av oppgaver eller tiltak, men ber om å bli involvert i arbeidet i etterkant av stortingsmeldingen omkring spørsmål som har eller kan ha innvirkning på rådets mandat og arbeid.

Kunstnerens rammevilkår

Rådet ser fram til å være med å diskutere den nye stortingsmeldingen om kunstnerpolitikk. Rådet vil her understreke generelt at kulturpolitikken må legges til rette for at kunstnerne har frihet til å uttrykke seg og tilstrekkelig rom til å skape. Kunstens autonomi må forsvares gjennom ulike kulturpolitiske virkemidler. Kunstnerøkonomien påvirkes av Kulturfondets rammer, men også av andre virkemidler, så som kunstnerstipendene og rettighetsforvaltningen. Rådet vil understreke at all kunstnerisk virksomhet påvirkes av kostnadsutviklingen ellers i samfunnet, og at årlig generell prisjustering av de offentlige virkemidlene er essensielt for å opprettholde den kunstneriske aktiviteten og sikre kunstnerens økonomiske situasjon.

b) Noen særlige tendenser og behov i det visuelle kunstfeltet

Rådet vil nevne noen konkrete områder innenfor det visuelle kunstfeltet der nye tendenser tegner seg eller der det framover vil være behov for innsats.

Formidling av kunstbøker

Bevilgninger til produksjon av publikasjoner under Kulturfondets ordning *Kunstfaglige publikasjoner og manusutvikling* har økt de siste årene, både i kvalitet og antall. Kunstbøkene omfatter et sammensatt og verdifullt materiale som er relevant for et større publikum. Det er imidlertid stort behov for distribusjon og formidling av visuelle bøker, blant annet fordi disse faller utenfor eksisterende strukturer for litteratur. Kulturrådet har vært i dialog med biblioteker og aktører i kunstfeltet, og ser på mulighetene for å etablere en ordning for kunstbokformidling gjennom et utvalg biblioteker over hele landet. Initiativet har solid forankring i feltet. Blant annet vises det til at Forbundet Frie Fotografer har arbeidet for en innkjøpsordning for én type kunstbøker, fotobøker, siden 2009, nevnt både i Stortingsmeldingen *Visuell kunst* i 2012 og støttet i Kulturutredningen 2014. En ordning for kunstbokformidling vil gi flere publikumsgrupper tilgang til visuell kunst og samtidig styrke den visuelle kunstens synlighet og betydning i en større offentlighet. Kulturrådet arbeider videre med en konkretisering av løsningen.

Sikring av Videokunstarkivet

Rådet har gjennom flere år anmodet om at det etableres en løsning for videre organisering og finansiering av Videokunstarkivet, og mener dette fortsatt er en uløst men svært viktig oppgave. Rådet har finansiert midlertidig videreføring av prosjektet i flere år.

Kulturrådet igangsatte et treårig pilotprosjekt for arkivering og bevaring av videokunst høsten 2012. Pilotprosjektet, som ble avsluttet i 2015, resulterte i et bredt referansearkiv, en database med registrerte og digitaliserte videoer av nærmere 500 kunstnere og kunstnergrupper, og en rapport fulgt av rådets anbefaling for fremtidig organisering og drift. Rådet anmoder om at en varig organisering av arkivet sikres gjennom et samarbeid mellom Nasjonalbiblioteket og en eksisterende kunstfaglig institusjon,

gjerne utenfor Oslo (ref. regionreformen). Finansieringsbehovet er beregnet til ca. 2,5 mill. kroner. Det vises ellers til stortingsmeldingen *Visuell kunst* (2011-2012), der det stadfestes at bevaringsutfordringen for elektronisk kunst i liten grad har vært gjenstand for kunstfaglig og kunstpolitisk oppmerksomhet.

Internasjonalisering av det visuelle kunstfeltet

De siste 15-20 årene har det skjedd en global ekspansjon gjennom en radikal økning av internasjonale utstillinger, biennaler, messer og andre kunstrelaterte begivenheter. Kulturrådet registrerer et økt søknadstilfang knyttet til aktivitet i utlandet. Per dags dato finnes det ikke produksjonsmidler til kunstprosjekter som kun finner sted utenfor landets grenser på det visuelle feltet.

Rådet anmoder Kulturdepartementet om dialog med Utenriksdepartementet, for å finne løsninger som kan ivareta det økte behovet og de store mulighetene for presentasjon av ny norsk kunstproduksjon i utlandet. Det vises til utdypende omtale i eget notat – se vedlegg 6.

c) Evalueringer og arbeid med tilskuddsordningene

Kulturrådets virkemidler sikrer både at det skapes kunst og kulturelt innhold av høy kvalitet, og at det som blir skapt når ut i offentligheten og til publikum. Noen støtteordninger er mest innrettet mot produksjon, andre mot spredning, formidling og arenaer for det som skapes. Alle ordninger i Kulturfondet har imidlertid begge perspektiver med. Det bidrar til maktspredning og mangfold i det frie feltet at finansiering delvis gis direkte til de som ytrer seg og skal skape innhold på et fritt grunnlag, og delvis til arenaer og arrangører som skal velge, kuratere, programmere og være mellomledd til publikum. Tilskuddsordningene varierer også mellom å gi enkeltprosjektstøtte til kortvarige eller avgrensede prosjekter, og å gi langsiktige aktører forutsigbare tilskudd til sin virksomhet over tid. Blant rådets viktige oppgaver er å prioritere Kulturfondets midler mellom ordninger med ulikt formål og tidsperspektiv, og å sikre en god balanse mellom kontinuitet og fornyelse i kulturfeltet.

Etter en periode med fokus på infrastruktur og langsiktighet ønsker rådet i denne søknaden, som nevnt, å styrke vilkårene for enkeltprosjektene og utviklingen av innhold. Rådet vil naturligvis arbeide videre innenfor eksisterende rammer med å sikre gode rammer for arenaer og formidlingsvirksomheter, slik at de kan sørge for at kunsten og kulturproduksjonene når et bredt publikum i hele landet. Kunsten som blir skapt fortjener lengre levetid og å møte et større publikum enn det den gjerne får. Ofte blir bestillingsverk og kunstproduksjoner vist eller framført én gang eller på ett sted. Rådet øker oppmerksomheten om merbruk og gjenbruk og vil stimulere til at kunstverk og produksjoner kan bli framført og vist flere ganger, på flere arenaer og for flere mennesker.

Rådet arbeider kontinuerlig med tilskuddsordningene i Kulturfondet, for å sikre at de så godt som mulig treffer praksis og aktivitetene i feltet. Innretningen av ordningene skal være så enkel og forståelig som mulig for søkerne, samtidig skal det sikres at utvalg og råd får tilstrekkelig informasjon for å kunne foreta en god kunst- og kunstfaglig skjønnsvurdering av søknadene. Noen justeringer gjøres fortløpende på bakgrunn av tilbakemeldinger fra fagutvalgene eller fagadministrasjonen. I andre sammenhenger er det behov for en større evaluering eller utredning, for å få økt kunnskap om tendenser og endringer i kulturfeltet, og undersøke hvordan tilskuddsordningene treffer. Noen pågående evalueringer og prosesser omkring fagområder og ordninger nevnes nedenfor.

Oppfølging av intern evaluering av driftsstøtteordningen

I 2011 ble post 74, med 96 tiltak og en budsjetttramme på 230 mill. kroner, overført til forvaltning i Kulturrådet. I 2015 ble 20 tiltak flyttet til annen forvaltning, mens de øvrige ble flyttet inn i en egen

driftsstøtteordning i Kulturfondet. Grepet gjorde rådet i stand til å se kortsiktige og langsiktige tiltak i feltet i sammenheng.

Forvaltningen av driftsstøtteordningen har vært omgitt av en rekke spørsmålsstillinger og diskusjoner. Det har vært begrenset utvikling av de økonomiske rammene, samtidig har rådet gjort betydelige endringer ved å flytte tiltak mellom ordninger, fase ut noen og styrke andre (kun 40 av 92 tiltak er de samme som i 2011). Som tidligere nevnt ble det høsten 2019 utarbeidet en intern evaluering av ordningen. Den gjør rede for historikk og utvikling og drøfter flere av utfordringene omkring ordningen. Rådet vil i løpet av 2020 arbeide videre med å sikre god forvaltning av virksomhetene, vurdere forholdet mellom driftsstøtten og andre tilskuddsordninger, og se på vurderings- og forvaltningspraksis.

Anmodning om ekstern utredning om medlemsorganisasjoner på kulturfeltet

En god andel av porteføljen på driftsstøtten er medlems-, interesse-, paraply- og nettverksorganisasjoner. I den interne evalueringen av ordningen pekes det på at kunnskapsgrunnlaget omkring hvilken rolle og betydning slike organisasjoner har for kulturfeltet er svakt, og videre at det er flere problematiske sider ved å forvalte disse som en del av armlengdes avstand-systemet, der tilskudd tildeles på bakgrunn av kunst- og kulturfaglig skjønn.

I tillegg til å foreslå at en del av organisasjonene flyttes ut av Kulturfondet allerede nå (se pkt II), vil rådet anmode Kulturdepartementet om å sette i gang en grundigere utredning av denne typen organisasjoner på kulturfeltet. Noen organisasjoner får støtte i Kulturfondet, noen fra Kulturdepartementet eller andre departementer, og andre har ikke tilgang på offentlige tilskudd. Kulturrådet har merket seg at det i Frivillighetsmeldingen stadfestes at forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor er et prioritert mål i langtidsplanen for forskning, og at de enkelte fagdepartementene skal sørge for kunnskapsinnhenting og forskning på hvilken betydning og rolle frivillig sektor har, hvordan sikre frivillighetens og sivilsamfunnsorganisasjonenes selvstendighet, og hvordan finansieringsordninger og andre rammevilkår påvirker sektoren. På bakgrunn av evalueringen av driftsstøtteordningen mener Kulturrådet at medlems-, interesse-, paraply- og nettverksorganisasjonene i kulturfeltet er et område der det avtegner seg et stort kunnskapsbehov, og anmoder derfor om at departementet setter av midler til gjennomføring av et kunnskapsprosjekt på feltet. Kulturrådet bidrar gjerne til utforming av mandat for et slikt arbeid.

Gjennomgang av alle litteraturordningene

Alle Kulturrådets ordninger på litteraturfeltet gjennomgås for tiden av Høgskulen i Volda. Prosjektet skal se på hvordan ordningene i dag fungerer, hvordan de virker innenfor ulike deler av det litterære kretsløpet og hvordan de bidrar til å realisere de litteraturpolitiske målene. En rapport vil foreligge høsten 2020.

Det er allerede nå mulig å peke på to tydelige utviklingstrekk innenfor innkjøpsordningene de siste årene:

- På sakprosaordningen er det en stor økning i antall påmeldte titler av høy kvalitet. Det betyr at prosentandelen innkjøpte titler synker, til tross for at kvaliteten øker. I 2016 var innkjøpsprosenten på 32, i 2018 på 28. Det er ingen tvil om at mange gode titler i dag ikke blir kjøpt inn på grunn av rammene i ordningen.
- Det har samtidig vært et stadig økende antall påmeldinger på den automatiske ordningen for skjønnlitteratur for voksne, med en foreløpig topp i 2019. En ser særlig en økning fra såkalte «indie»-forlag og selvpubliserende forfattere, men økningen gjelder ikke kun disse.

Rapporten og den økende påmeldingen til ordningene vil bli fulgt opp av faglig utvalg for litteratur og rådet i 2020. Særlig den automatiske ordningen vil ha behov for justeringer i retningslinjene, men også sakprosaordningen. Kulturrådet anser det som naturlig å adressere en eventuell utvidelse av rammene til sakprosaordningen i budsjettsøknaden for 2022, når dette arbeidet er ferdigstilt. Vi vil understreke at tilgangen på kvalitativt god sakprosa gjennom folkebibliotekene for innbyggere uavhengig av bosted og kommuneøkonomi er et viktig bidrag til den opplyste, offentlige samtalen.

Evaluering av overføringen av knutepunktsinstitusjonene og utvikling av musikkfestivalordningen

De tidligere knutepunktfestivalene ble overført fra statsbudsjettet til forvaltning i Kulturfondet i 2016. De som er musikkfestivaler eller festspill ble innlemmet i tilskuddsordningen for musikkfestivaler.

Retningslinjene for musikkfestivalordningen ble revidert og har vært i funksjon siden 2018. De øvrige knutepunktsinstitusjonene ble lagt til relevante tilskuddsordninger på visuell kunst, scenekunst og litteratur. Alle festivaler blir nå vurdert på et faglig grunnlag og sett i en felles sammenheng der deres betydning i kulturlivet og deres lokale og regionale kontekst tas med i betraktning.

Arrangører og festivaler på musikkfeltet er avgjørende for økt presentasjon og formidling av konsertproduksjon for et bredt publikum på offentlige arenaer i Norge. Mangfoldet av musikkuttrykk er stort. Det er behov for å stimulere et sjikt av arrangører og festivaler som må programmere langsiktig, og som også kan ta initiativ utover ren booking av artister og utvikle, co-produsere eller bestille musikkverk og produksjoner fra framstående musikere og produksjonsmiljøer. Det store søknadstallet viser at det er et betydelig behov for å styrke konserttilbud og programmering hos arrangører og festivaler.

På musikkfestivalordningen har Kulturrådet i noen grad utjevnet tilskuddsnivåene mellom tidligere knutepunktfestivaler og sammenliknbare store festivaler som har vært på Kulturrådets ordning fra før.

- Utjevning er balansert med hensynet til å skape dynamikk ved å prioritere i kvalitetsvurderingen av alle festivalene samt å gi plass til flere nye festivaler. Med dagens avsetning vil imidlertid rådets handlingsrom fortsatt være for lite til å redusere økonomisk avstand så mye som ønsket. Rådet har merket seg at arbeidet med og målet om videre utjevning sammenfaller med politiske ønsker uttrykt i flertallsmerknad i familie- og kulturkomiteens innstilling til statsbudsjettet for 2020.

Da festivalene ble overført planla rådet evaluering i 2020. I 2019 ble det avsatt 2 mill. kroner fra musikkavsetningen til en eksternt evaluering av Kulturrådets festivalforvaltning, for å få en helhetlig gjennomgang og en vurdering av måloppnåelsen og effekt av tilskuddene. Hovedvekt legges på musikkfeltet, musikkfestivalene og musikkfestivalordningen, men evalueringen vil også omtale de andre overførte knutepunkttiltakene. Evalueringen vil bli utlyst tidlig i 2020 og gjennomført av eksterne forskere.

Bakgrunnen for kunnskapsbehovet er:

- tilskuddsordningens omfang, avsetning og formål
- vesentlige endringer i det norske musikkfestivalfeltet, både organisatorisk, økonomisk og i volum
- ordningens kulturpolitiske formål og spennet av forskjellige tilskuddsmottagere
- betydelig offentlighet rundt tildelingene

Ny kunnskap vil gi grunnlag for tilpasninger i ordningens innretning og fremtidige forvaltningsmessige og kulturpolitiske prioriteringer. Funnene skal gi relevant kunnskap for utvalg og råd, fagadministrasjonen i Kulturrådet, bevilgende myndigheter, festivalfeltet, kultursektoren og publikum.

Kulturrådet anser videre at evalueringen vil svare på flertallsmerknaden i familie- og kulturkomiteens innstilling til statsbudsjettet for 2020, der komiteen «imøteser en gjennomgang av festivalstøtteordningene.» Kulturrådet er i dialog med Kulturdepartementets om utredningens omfang.

Utredning av det frivillige kulturvernet

Kulturrådet ønsker å styrke kunnskapen om frivillig kulturvernarbeid i Norge. Det ble i 2019 derfor utlyst midler til et kunnskapsprosjekt som skal kartlegge aktiviteter, aktører og selvforståelser på området. Prosjektet skal også gi en oversikt over foreliggende forskning og annen relevant kunnskap, samt gi vurderinger av kunnskapsbehov og bidra med innspill til perspektiver og problemstillinger for fremtidige forskningsprosjekter. Telemarksforskning fikk oppdraget. Rapporten vil bli publisert vinteren 2021, og det er ventet at denne genererer et behov for ytterligere kunnskapssatsninger på området i 2021–2022.

Utredning om formidling av scenekunst

I 2019 bevilget rådet midler til en utredning om formidling av scenekunst. Hensikten er å fremskaffe kunnskap om hvilke erfaringer scenekunstnere og arrangører gjør seg i forbindelse med visning av produksjoner. For bedre å kunne bidra til at samtidens mangfoldige scenekunstuttrykk skal gjøres tilgjengelig for flest mulig, vil et overordnet spørsmål være hvordan aktørene opplever balansen mellom produksjon av nye forestillinger og visning av forestillinger som allerede er produsert.

Utredningen skal undersøke hvordan bidrag fra ulike tilskuddsordninger, både i og utenfor Norsk kulturråd, og fra arrangørene selv, spiller sammen i planleggingen og realiseringen av spilleperioder. I denne sammenheng er det også en ambisjon å få nærmere innsikt i hvordan Kulturrådets ordning for formidling/gjestespill fungerer, samt se på forslag til eventuelle endringer.

d) Pågående kunnskapssatsninger

Rådet har i de senere årene initiert flere større kunnskapssatsninger med et langt bredere siktemål enn evalueringer og utredninger knyttet til tilskuddsordningene. *Kunst, kultur og kvalitet* ble avsluttet i 2018 og har gitt et solid grunnlag for videre diskusjoner om kvalitetsforståelser og skjønnsvurderinger innenfor kunst og kultur.

I 2019 ble to store forskningsprogrammer igangsatt. *Kunst og sosiale felleskap* er et samarbeid med Statens Kunstfond, Danmark. Det undersøker fellesskapsdannelser og gir kunnskap om kunstens og kulturens sosiale roller og samfunnsmessige verdier, og om utenforskap, inkludering, medvirkning og demokratisk deltagelse. Elleve forskningsprosjekter fikk tilskudd i 2019. Resultatene fra forskningsprosjektene skal formidles til et allment publikum gjennom publikasjoner, seminarer og konferanser og annet. Programmet er et viktig bidrag til å styrke et fellesnordisk kunnskapssamarbeid.

Digital kultur, estetiske praksiser er samfinansiert med Kulturdepartementet og gir innsikt i digitaliseringens betydning for produksjon, formidling og bruk av kunst og kultur. Forskningsprogrammet skal undersøke hvordan digitalisering og digital mediekultur preger estetiske praksiser i samtiden og utfordrer etablerte begrep, kategorier og forståelsesformer knyttet til kunst og kultur. «Estetiske praksiser» forstås både som kunstneriske og kulturelle objekter, ytringer, innhold og uttrykk, og som situasjoner eller sammenhenger der disse produseres, formidles, sirkuleres, oppleves eller brukes. Forskningen skal blant annet munne ut i en artikkelsamling og flere monografier.

Kulturrådets forskningssatsninger gir ny kunnskap om forholdet mellom samfunn og kultur, og bidrar til refleksjon og diskusjon i og mellom academia, kunstutdanningene, praksisfeltet og offentligheten.

e) Oppfølging av regionreformen

Kulturrådet ser fram til å se det framtidige kulturpolitiske kartet for forvaltningen av kulturfeltet i kommende kommuneproposisjon og statsbudsjett, og vil følge opp og bidra til utvikling av kulturfeltet i hele landet innenfor ny ansvarsfordeling.

Rådet er opptatt av vilkårene for de virksomhetene som eventuelt blir flyttet fra Kulturfondet til de nye regionene, og minner om forutsetningene for oppgave- og ansvarsoverføring som ble nevnt i rådets anbefalingsnotat av 16.08.19:

- at de økonomiske rammene til sentrene styrkes ved overføring til fylkeskommunene
- at sentrenes historikk og betydning anerkjennes, faglige anbefalinger hensyntas og at Kulturrådet er rådgiver i den videre diskusjonen om sentrenes utvikling
- at sentrene fortsatt kan søke midler fra relevante ordninger i Kulturfondet til prosjekter eller aktiviteter (med unntak av drifts-/virksomhetsstøtte)
- at sentrenes betydning for den nasjonale kulturpolitikken anerkjennes

Kulturrådet er opptatt av opprettholdelse og videreutvikling av de regionale kompetansesentrene for dans sine vilkår og rolle som arenaer for produksjon, kompetanseheving og nasjonal og internasjonal utveksling. Flere av sentrene mottar også tilskudd fra Kulturrådets avsetning for arrangørstøtte og representerer viktige arenaer for formidling av scenekunst rundt om i landet. Sentrene er fortsatt under utvikling og representerer en viktig, men sårbar infrastruktur i norsk scenekunst. Mange av dem ligger på et lavt tilskuddsnivå og det er behov for styrking av tilskuddsordningens avsetning framover for at rådet skal kunne bidra til å videreutvikle arbeidet med produksjons- og formidlingsvilkårene for dans og annen scenekunst i hele landet.

Rådet vil fortsette å ha sterk bevissthet om Kulturrådets nasjonale ansvar. I råd og fagutvalg sitter medlemmer med bosted i og arbeidserfaring fra ulike deler av landet. Rådet har bevissthet om at det er ulike rammebetingelser for kultur på ulike steder, og at kjennskapen til Kulturrådets ordninger er varierende. I forbindelse med reformen, som både innebærer flytting av enkelte tiltak og fortsatt samfinansiering av en rekke kulturaktører mellom Kulturfondet og regionene, vil Kulturrådet de nærmeste årene også styrke dialogen med det fylkeskommunale forvaltningsnivået.

Vedlegg til søknaden:

1. Fordelingsbudsjett for Kulturfondet 2017-2020 og fordelt søknadsbeløp 2021
2. Budsjettskjema for Kulturfondet 2021
3. Liste over ønskede flyttinger ut av Kulturfondet
4. Rådets strategi fra 2019
5. Intern evaluering av driftsstøtteordningen
6. Internasjonalisering av det visuelle kunstfeltet – notat fra rådet